

*Рајко Петровић*¹
*Иван Рибач*²

БОРБА КОЛУМБИЈЕ ПРОТИВ ЛЕВИЧАРСКИХ ГЕРИЛАЦА: ОД ПАЦИФИКАЦИЈЕ ФАРК-А ДО ПРОПАЛИХ ПРЕГОВОРА СА ВОЈСКОМ НАЦИОНАЛНОГ ОСЛОБОЂЕЊА

Сажетак

Предмет истраживања овог рада јесте вишедеценијска борба Колумбије против левичарских, односно марксистичко-лењинистичких герилских група, а која представља један од de facto најдужих грађанских ратова 20. и 21. века. Циљ истраживања јесте да покажемо како су различите стратегије званичне Божоте за борбу против левичарских герилаца, од отворене употребе државног апарата силе против њих, па све до преговора о миру, давале различите резултате на краткорочном и дугорочном плану, пре свега када је реч о стабилизацији свеукупне безбедносне ситуације у земљи. Резултати истраживања показали су да је ФАРК, најмоћнија левичарска герилска група у Колумбији, пристао 2016. године на склапање мира са државном влашћу, трансформишући се у политичку партију, да друга по снази левичарска герилска група под именом Војска националног ослобођења није пристала на примирје и да и даље оперативно делује на терену, те да су остале релевантне левичарске герилске групе у Колумбији временом престајале да постоје због недостатка људских и материјалних ресурса. Закључак истраживања указује на то да је пацификација ФАРК-а умногоме допринела стабилизацији безбедносних прилика у Колумбији и снажењу демократских процеса у њој, али да присуство и деловање Војске националног ослобођења у њој и даље представља значајан изазов за мир и стабилност. У истраживању смо се користили историјском методом, методом студије случаја и методом компаративне анализе.

Кључне речи: *Колумбија, левица, герила, ФАРК, Војска националног ослобођења*

¹ Институт за европске студије, Београд, Србија, rajko.petrovic@ies.rs.

² Управа царина Републике Србије, Београд, Србија, ivandribac@gmail.com.

УВОД

Вековима уназад територија данашње Колумбије представљала је поље сукоба различитих интереса и идеја, те је због тога неретко била не само политички нестабилна, већ и небезбедна за живот и склона снажној спреси политике и политичког са насиљем. Долазак шпанских освајача почетком 16. века, а који на посматраном простору оснивају најпре град Санта Фе де Богота, а потом и Ново Краљевство Гранада, као претечу савремене Колумбије, донео је насиље над затеченим урођеничким народима и наметање суровог система експлоатације заснованог на расним критеријума, односно на тзв. пигментократији. Спорадични устанци урођеника, али и црначког становништва из Африке које је представљало робовску радну снагу, били су крваво гушени, где је апсолутни ауторитет имала шпанска круна у световној и Римокатоличка црква у духовној сфери. Почетком 19. века читав простор Латинске Америке захватиле су озбиљније побуне предвођене креолима, које су чинили војници, друштвени делатници и свештеници који су имали европско порекло, али су рођени у колонијама. Оне су имале еманципаторски карактер и јасан циљ - осамостаљење од шпанске круне. Тим путем кренуло је и становништво на територији данашње Колумбије, које је најпре 1811. године формирало Уједињене Провинције Нове Гранаде, али унутар њих долази до низа грађанских сукоба обележених насиљем борбом за власт између унитариста и федералиста са једне, и ројалиста и републиканаца са друге стране. Тај период историје Колумбије остао је упамћен под називом „Домовина будала” (*Patria Voba*), готово пророчки предвиђајући насиље и нестабилност као трајно обележје колумбијског политичког и друштвеног живота. Простор данашње Колумбије је у периоду између 1821. и 1830. године био део Велике Колумбије, да би, након што су Еквадор и Венецуела иступили из ње, Колумбија коначно самостално наступила на међународној позорници. Изазови за ову младу латиноамеричку земљу су, међутим, ту тек почели, па тако у њој избија Велики или Суверенистички рат 1860. године, између конзервативаца и либерала, а 1899. године долази до тзв. Хиљадудневног рата, поново између либерала и конзервативаца. У овом последњем животе је изгубило око 100.000 Колумбијаца, а потпуни политички и друштвени крах Колумбија је доживела губитком Панама 1903. године. Током прве половине 20. века, Колумбија је имала срећу да избегне разарања и смрт које су са собом донела два светска рата, с обзиром да у Првом ни формално ни суштински није учествовала, док је у Другом објавила рат Немачкој тек 1943. године, након што су Немци потопили три колумбијска јдрењака, али су и тадашњи губици били минимални. Са друге стране, 1948. године у самој Колумбији

поново избија грађански рат, симптоматичног назива „Насиље” (*La Violencia*), и траје пуних десет година, где су супротстављене стране изнова били либерали и конзервативци. Колико је, на жалост, овај грађански рат уистину оправдао свој назив говори и податак да је у њему живот изгубило око 200.000 Колумбијаца, односно око 2% тадашње популације ове државе. Да ће спрега политике и насиља бити судбина Колумбије и у другој половини 20. века најавило је убиство либералног председничког кандидата Хорхеа Гаитана (*Jorge Gaitán*) 1948. године (Petrović, 2023: 378-383).

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Да бисмо разумели деловање левичарских герилских група на простору Колумбије у другој половини 20. века и на почетку 21. века, односно различите односе које је званична Богота имала са њима, најпре ћемо се осврнути на појам гериле и герилских група, а потом и на специфичности латиноамеричких герилаца. Термин герила потиче од шпанске речи „герилља” (шп. *guerrilla* - мали рат), а у употребу улази са Наполеоновим освајањем Пиринејског полуострва почетком 19. века, након чега му Шпанци пружају отпор у мањим групама које су изводиле спорадичне нападе на завојевача. То не значи да герила као таква није постојала и раније, напротив, и те како јесте, само се од тада означава тим термином. Тако се примери герилске борбе могу пронаћи у Старој Грчкој, Македонији, Риму, Првом и Другом српском устанку, у Југославији током Другог светског рата, током Вијетнамског рата и слично (Milašinović i Putnik, 2007: 327-328). Према дефиницији, герила представља вид оружаног отпора целокупног становништва или његовог дела на одређеној територији у ситуацији у којој није могуће водити прикладнију борбу против опонента који је у људском и материјалном смислу надмоћнији, при чему се ова дефиниција не исцрпљује само односећи се на борбу против окупаторске силе, већ и против владајућег режима у сопственој држави (Milašinović i Putnik, 2007: 328). Важно је истаћи да је герила призната у оквирима међународног ратног права, без обзира на то да ли се она посматра као партизанско ратовање, покрет отпора или борба за самоопредељење. У Допунском Протоколу I из 1977. године, термин герилац је озакоњен у смислу да је стављен под ингеренције међународног ратног права (Milašinović i Putnik, 2007: 329-330). Са друге стране, потребно је направити разлику између герилске борбе и тероризма, иако је у оба случаја реч о виду политичког насиља. Овде је посебно занимљиво то што се за разлику од тероризма, који је увек перципиран као негативан, ге-

рилске групе у одређеним случајевима доживљавају као вредносно неутралне, па чак и позитивне, без обзира на то што се и герилци, баш као и терористи, служе методама насиља и застрашивања, попут подметања бомби на јавним местима, отмица и атентата (Krstić, 2015: 520-521). Неретко се герилци описују као политички револуционари, борци за слободу, непомирљиви непријатељи власти у сопственим земљама, али не и сопствених народа од којих, заправо, често имају прећутну или отворену подршку (Jasikovic, 2018: 318). Герилу, а посебно ону латиноамеричког левичарског модела, можемо без имало оклевања сместити у оквире левичарског екстремизма, који има за циљ да насилним путем сруши буржоаску државу и на њеном зграишту створи нову политичку реалност засновану на „диктатури пролетеријата” (Ribać, 2023: 61). Са друге стране, иако је суочена и са герилским и са терористичким претњама, савремену Колумбију не можемо сврстати у категорију тзв. терористичких држава, односно у групу оних земаља које користе сопствени апарат принуде зарад обрачуна са унутрашњим непријатељима државног режима (Stevanović, 2022: 117).

Латиноамеричке герилске групе јављају се 50-их и 60-их година 20. века, да би их неколико деценија касније било на десетине. У ширем смислу, трагове латиноамеричке гериле могуће је наћи у Никарагви 1920-их година, када се Аугусто Сандино (Augusto Sandino) оружаним путем и методама својственим герилском ратовању супротставио владајућој династији Сомоса (Somoza). Током 1930-их година, сличан пример можемо пронаћи и у Ел Салвадору, с обзиром да тада долази до формирања побуњеничке левичарске групе против десног милитаристичког режима, а предвођене Фарабундом Мартијем (Farabundo Martí). У оба случаја говоримо о револуционарима који су око себе окупили осиромашено сељачко и урођеничко становништво, а које је било жртва експлоатације владајуће класе, неретко у чврстој спрези са војском и црквом. Временом, герилске групе, посебно оне са левичарским, односно марксистичко-лењинистичким идеолошким предзнаком, ничу широм Латинске Америке. У Аргентини су то били Монтонероси, у Чилеу Патриотски фронт Мануел Родригес, у Уругвају Покрет за национално ослобођење - Тупамарос, у Парагвају Војска парагвајског народа, у Боливији Тупак Катари герилска војска, у Перуу Сендеро Луминосо, у Еквадору Црвено сунце, у Венецуели Оружане снаге националног ослобођења, у Костарики Породица, у Никарагви Сандинистички фронт за национално ослобођење, у Хондурасу Покрет народног ослобођења - Синчонероси, у Гватемали Побуњене оружане снаге, у Мексику Сапатистичка војска националног ослобођења, у Порторику Народна војска Борикуа, у Доминиканској Републици Револуционарни покрет 14. јун итд.

Неколико је карактеристика које су својствене већини латиноамеричких герилских група. Прво, најстарије латиноамеричке герилске групе не треба сматрати ни као терористичке ни као екстремистичке у политичком смислу, с обзиром да су деловале у условима огољених диктатура и војних режима у којима није било објективних могућности за надметање за власт мирним и демократским путем. Друго, оне су много сличније афричким и азијским герилским групама него европским, с обзиром на постојање јасних паралела у смислу постојања неоколонијалног контекста и израженог страног мешања у унутрашња питања. Треће, већина латиноамеричких герилских група у идеолошком смислу има антинеолиберални, антиглобалистички и националистички карактер. Четврто, савремене латиноамеричке герилске групе су далеко наоружаније и организованије од оних првобитних, те далеко мање зависне од помоћи спољног фактора, попут некада помоћи од СССР-а. Пето, окосницу латиноамеричких герилских група, како у прошлости, тако и данас, представљало је рурално становништво. Шесто, у већини случајева, латиноамеричке герилске групе су имале озбиљан револуционарни потенцијал (Petrović, 2021: 192-194). Седмо, можемо са сигурношћу рећи да, за разлику од герилских или терористичких група у неким другим деловима света, латиноамерички герилци још увек нису успели да у значајној мери овладају употребом савремених технологија, а посебно не вођењем „мрежног рата”, који подразумева употребу информационих технологија зарад стицања информационе предности у односу на противника (Колев, 2018: 227).

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ЛЕВИЧАРСКИХ ГЕРИЛСКИХ ГРУПА У КОЛУМБИЈИ

Нема никакве сумње да се Колумбија показала као плодно тле за настанак и развој низа левичарских герилских група. Неколико је главних разлога због којих је овај вид отпора државној власти у толикој мери пустио корене баш у овој латиноамеричкој земљи. Прво, Колумбија је све до 2022. године била једина латиноамеричка земља у којој левичари никада нису дошли на власт, што је потхрањивало тезе о разним заверама и немогућности да они мирним и демократским путем однесу изборну победу. Друго, Колумбија традиционално важи за највећег савезника Сједињених Америчких Држава у Јужној Америци, али и једног од најзначајнијих партнера НАТО-а ван ове војне алијансе, што је додатно доприносило јачању антиамеричких сентимената у ширим левичарским колумбијским круговима. Треће, Колумбија је, на шта смо већ указали, изгубила Панаму 1903. године, што пред-

ставља један од најзначајнијих генератора антиимперијалистичких сентимента међу колумбијским левичарима. Четврто, економска и социјална ситуација у Колумбији, упркос њеној огромној територији богатој природним ресурсима, никада није била задовољавајућа, јер су милиони људи константно били у сиромаштву и беди, а што је последично и очекивано водило ка великом народном незадовољству. У овом истраживању ограничили смо се на анализу настанка и развоја двеју најзначајнијих колумбијских левичарских герилских група - ФАРК-а и Војске националног ослобођења. Вредне помена свакако су и остале колумбијске левичарске герилске групе: Народна ослободилачка војска (*Ejército Popular de Liberación*), Покрет 19. април (*Movimiento 19 de Abril*), Покрет радничке самоодбране (*Movimiento Autodefensa Obrera*), Покрет револуционарне левнице - Слободна отаџбина (*MIR - Patria Libre*), Револуционарна партија радника (*Partido Revolucionario de los Trabajadores*), Геваристичка револуционарна војска (*Ejército Revolucionario Guevarista*), Револуционарна народна војска (*Ejército Revolucionario del Pueblo*), Социјалистичка струја обнове (*Corriente de Renovación Socialista*), Покрет Хорхе Елиесер Гаитан (*Movimiento Jorge Eliecer Gaitán*), Оружани покрет Кинтин Ламе (*Movimiento Armado Quintín Lame*), Команда јужног фронта Рикардо Франко (*Comando Ricardo Franco Frente Sur*), Републиканска војска за независност атлантске обале (*Ejército Republicano Independentista de la Costa Atlántica*), Национална локална координација (*Coordinadora Nacional de Base*), Наоружани побуњенички покрет (*Movimiento Armado Rebelde*), Покрет Хаиме Батеман Кајон (*Movimiento Jaime Bateman Cayon*), Покрет за револуционарно уједињење - марксиста лењинисти (*Movimiento de Unificación Revolucionaria - Marxista Leninista*), Покрет за ослободилачку акцију (*Movimiento de Acción Liberadora*) и Герилска координација Симон Боливар (*Coordinadora Guerrillera Simón Bolívar*), али их због ограничења у вези са обимом овог рада нисмо узели у разматрање (Saumeth Cadavid, 2010: 2-8).

СТУДИЈА СЛУЧАЈА - ФАРК

Револуционарне оружане снаге Колумбије - Војска народа (*Fuerzas Armadas de Colombia - Ejército del Pueblo*), далеко познатије под скраћеницом ФАРК-ЕП (*FARC-EP*) или само ФАРК³ (*FARC*) представљале су једну од најзначајнијих не само колумбијских, већ и латиноамеричких герилских група

³ Под овом скраћеницом је најпознатија и у нашој јавности, те ћемо је употребљавати у наставку текста.

уопште. Основана је давне 1964. године и постојала је све до 2016. године, када је потписала споразум о миру са владом у Боготи, о чему ће касније бити више речи. У идеолошком смислу, ФАРК је био марксистичко-лењинистичка организација, чији циљ је био да оружаним путем од Колумбије направи социјалистичку државу. Услови у којима је ФАРК настао били су веома повољни за ширење револуционарних идеја и ступање у герилску борбу, с обзиром да су десничарске власти у то време забраниле рад политичких партија. Такође, у то време су незадовољни сељаци формирали низ тзв. комунистичких република и управо је гушење једне од њих у Макеталији довело до формирања ФАРК-а, на чије чело је стао Педро Антонио Марин (Pedro Antonio Marín). Када је реч о оружаног борби са колумбијском владом, ФАРК се служио методама типично својственим герилцима - нападима на државне војне и полицијске снаге, бомбашким нападима, отмицама, атентатима, а касније и коришћењем ланаца трговине дрогом зарад финансирања својих војних и политичких акција. Ова герилска група бројала је у зениту своје моћи и до 20.000 добро наоружаних и утренираних припадника, а ни у по њега најтежим временима ФАРК није бројао испод неколико хиљада људи. Уколико се ближе сагледају оружје, муниција, транспортна средства и друга оруђа и оружја којим је располагао, ФАРК је, без имало претеривања, дуго био најмоћнија и најопаснија герилска формација на читавог западног хемисфери. Колумбијска влада, баш као и бројне међународне организације, теретили су ФАРК за огроман број кршења људских права и слобода, укључујући и она најтежа и најобимнија, попут масакара читавих села, протеривања становништва, мучења затвореника и силовања жена, чак и девојчица. Насупрот ФАРК-а биле су регуларне војне и полицијске снаге Колумбије, али и десничарске паравојне формације и нарко-картели који су се са ФАРК-ом надметали око тржишта и дистрибуције дроге. Биланс вишегодишњег деловања ФАРК-а је катастрофално деструктиван по државу и друштво: 215.000 погинулих цивила, готово 46.800 погинулих бораца на обе стране, бар милион расељених лица, 70.000 несталих лица, 37.000 отетих лица и 15.000 силованих жена (Petrović, 2021: 196-197). Неке од најпознатијих војних операција изведених од стране ФАРК-а су: бомбашки напад у Ел Дораду 2002. године на владино војно постројење у коме је погинуло 29 особа; напад на клуб „Ел Ногал” у престоници Боготи са 36 погинулих и више од 200 рањених; покушај атентата на председника Колумбије Алвара Урибеа (Álvaro Uribe) код аеродрома у Неиви 2003. године, када је погинуло 15, а рањено 66 особа; отмица председничке кандидаткиње Ингрид Бетанкур (Ingrid Betancourt) 2002. године (ослобођена тек шест година касније); а ту су и бројни масакри (преко 240), попут оних у Паварандо Грандеу, Тиералти, Бехукалесу, Апартаду, Ел Саладу, Наринју и кањону реке Ата (Nubia Bello, 2013: 47-56).

Деценијама су разне владе у Колумбији покушавале да сломе и униште ФАРК на различите начине, од опсежних војних и полицијских акција, преко дејстава паравојних формација, па све до инфилтрирања својих агената међу герилце и проглашавања лажних примирја (попут оног 1980-их), али је ФАРК и даље опстајао и у већој или мањој мери угрожавао нормално функционисање колумбијске државе и друштва. Након два узастопна председничка мандата Алвара Урибеа (2002-2010), обележена веома агресивном политиком према ФАРК-у са циљем његовог потпуног неутралисања, уследила је подједнако дуга владавина Хуана Мануела Сантоса (Juan Manuel Santos), са дијаметрално супротним приступом постизању дуго жељеног мира у Колумбији. Упркос томе што је у време Урибеове администрације Сантос био министар одбране, те као такав командовао већим бројем операција против ФАРК-а, од којих се истичу убијање једног од његових команданата Раула Рејеса (Raúl Reyes) и ослобађање већ поменуте Ингрид Бетанкур, након што је преузео место председника државе, схватио је да је ипак дошло време за преговоре са герилцима. Упркос противљењу значајног дела колумбијске јавности, 2012. године започети су преговори са војном и политичком врхушком ФАРК-а, а који су окончани потписивањем примирја са колумбијском владом 2016. године, за шта је исте те године председнику Сантосу додељена Нобелова награда за мир. Тим споразумом се ФАРК, предвођен Родригом Лондоњом (Rodrigo Londoño), обавезао на трансформацију из герилске групе у политичку организацију која ће се мирним и демократским средствима борити за власт на изборима. Сам Лондоњо, некада кардиолог по струци, требало је да буде кандидат већ на председничким изборима 2018. године, око чега се подигла велика прашина у колумбијској јавности, али је од тога одустао из здравствених разлога. Новоформирана политичка партија освојила је на локалним изборима 2019. године два градоначелничка места, али је проблем представљала чињеница да је неколико мањих групација унутар некадашњег ФАРК-а одбило примирје и наставило да делује у дубини колумбијске територије. Према још увек влада неповерење између двеју некадашњих зараћених страна, ФАРК је већ годинама практично разоружан и не изводи никаква војна дејства, што говори у прилог томе да је примирје, боље рећи коначни мир, велико на снази (Petrović, 2021: 197-198).

СТУДИЈА СЛУЧАЈА - ВОЈСКА НАЦИОНАЛНОГ ОСЛОБОЂЕЊА

Друга најмоћнија левичарска герилска организација у Колумбији током деценија уназад, те једна од двеју и даље активних релевантних гру-

пација такве врсте, јесте Војска националног ослобођења (*Ejército de Liberación Nacional*), у међународној јавности далеко познатија под скраћеницом ЕЛН (ELN), коју ћемо и ми у наставку рада користити. Дакле, реч је о још једној герилској комунистичкој групи која је своје идеолошке изворе црпела из марксистичко-лењинистичке теоријске парадигме, а уз то је имала и примесе геваристичке идеологије (тј. теорије и праксе урбаног герилског ратовања прилагођене латиноамеричком поднебљу) и теологије ослобођења (са акцентом на хришћанском учењу о помагању сиромашним слојевима становништва). Герилска група ЕЛН је основана давне 1964. године са циљем стварања слободног комунистичког друштва у Колумбији путем оружане борбе. Наспрам себе ЕЛН је имала, баш као и ФАРК, државу са војним и полицијским апаратом, али и паравојне десничарске формације. Посебно је важно истаћи да је ЕЛН била изразито против мешања Сједињених Америчких Држава у унутрашња питања Колумбије, сматрајући „колоса са севера” за империју која жели да колонизује Колумбију и потлачи Колумбијце, исисавајући притом њихове драгоцене природне ресурсе. Са друге стране, ни Стејт Департмент није био благонаклон према ЕЛН, коју је прогласио за терористичку организацију, баш као што су то учинили и Европска унија, Канада и Перу. Међутим, ЕЛН је, упркос тешким унутрашњим и спољнополитичким околностима у којима је деловала, успевала да пронађе савезнике. Најпре је то био ФАРК (са којим је до 2016. године била у неформалном савезу), а потом и Куба, Кина и Совјетски Савез, а последњих деценија то је Венецуела. Оно што је ЕЛН пошло за руком, а да није осталим колумбијским левичарским герилцима, јесте да у своје редове привуку немали број свештеника, па чак и на неке највише функције, какве су својевремено обављали Мануел Перес Мартинес (*Manuel Pérez Martínez*) и Камило Торес Рестрепо (*Camilo Torres Restrepo*) (Petrović, 2021: 198-199).

Иако далеко малобројнија од ФАРК-а, ЕЛН је са својих неколико хиљада добро обучених припадника била у стању да озбиљно угрожава безбедност државе и грађана. Тако је ЕЛН до сада извела на десетине бомбашких напада, али и бројне атентате и отмице, где су јој мете били политичари, полицајци, војници, новинари, али и цивили за које би се посумњало да сарађују са властима у борби против герилаца. Ништа боље не би прошли ни сами припадници ЕЛН за које се утврди да су радили као владини доушници, односно агенти државне безбедности. Довољно је поменути, илустрације ради, да је 1968. године извршена егзекуција тројице истакнутих функционера ЕЛН због наводне сарадње са колумбијским властима - Елиодора Очоа (*Heliodoro Ochoa*), Хулија Сесара Кортеса (*Julio César Cortés*) и Виктора Медине Морона (*Víctor Medina Morón*). Нису били поштеђени ни они најмлађи, па је тако

1971. године убијен Хаиме Аренас Рејес (Jaime Arenas Reyes), један од вођа колумбијских студената, само зато што је одлучио да раскине односе са ЕЛН и подржи дијалог са владом у Боготи. Први оружани напад ширих размера ЕЛН је извела у граду Симакоте у провинцији Сантандер 1964. године, а иначе је баш у том граду својевремено проглашен чувени „Манифест из Симакоте”, као идеолошка и програмска платформа ЕЛН. Колико је ЕЛН била у стању да прави проблеме владајућим структурама говори податак да је 1970. године успела у потпуности да заузме градић Смитару у поменутој провинцији Сантандер, а која иначе важи за снажно упориште ових герилаца, јер је стратешки изузетно важна с обзиром да се налази близу границе са суседном Венецуелом. Атентати су такође били често употребљавани од стране припадника ЕЛН, а први такве врсте, иако неуспешан, изведен је 1971. године испред зграде колумбијског министарства одбране, где је жртва био високопозиционирани колумбијски официр Алваро Валенсија Товар (Álvaro Valencia Tovar), који је на срећу преживео. Овај неуспели атентат био је само један од повода за то да колумбијска влада 1972. године започне опсежну „Операцију Анори” (*Operación Anori*), која је резултирала са преко 200 ухапшених лица која су на одређени начин била у вези са ЕЛН. Током 1980-их ЕЛН је успела да се консолидује, пре свега захваљујући озбиљним лидерским (али и популистичким) способностима њеног руководиоца и некадашњег свештеника Мануела Переса Мартинеса (Manuel Pérez Martínez). Он је успео да најпре помири посвађане фракције унутар ЕЛН, али и да организује неколико опсежних пљачкашких похода на неколико европских мултинационалних компанија на колумбијском тлу, а што је значајно ојачало финансијске капацитете ЕЛН. Захваљујући, између осталих, и Перес Мартинесовим напорима, ЕЛН је током 1980-их направила савез са ФАРК-ом и другим левичарским колумбијским герилским групама, што је резултирало жестоким нападима на државне војне и полицијске пунктове, попут напада на војну базу у Ел Багреу, када је погинуло 15 колумбијских војника. Ни 1990-их ситуација по колумбијску владу није била ништа повољнија, па тако у нападима герилаца, попут оних у Гуикану, Усмеу и Мутати, животе губе десетине Колумбијаца. Герилска група ЕЛН је у посматраном периоду успела да изведе и неколико успешних саботажа на државним нафтним постројењима, што се показало као веома ефикасан метод борбе (Petrović, 2021: 199-200).

Алваро Урибе, већ помињани бивши председник Колумбије, покушао је почетком 2000-их да пацификује ситуацију у вези са све интензивнијим нападима ЕЛН, али је такав напор био безуспешан. Стратешки важни објекти у земљи, као и војне и полицијске базе биле су на константном удару герилаца, а једина олакшавајућа околност била је чињеница да су ЕЛН и ФАРК од не-

кадашњих савезника постали жестоки ривали који су се међусобно обрачунавали (Echandía Castilla, 2013). Колумбијска влада је поново, у периоду између 2015. и 2017. године, иницирала серију преговора о закључењу мира са ЕЛН, али сем размене одређеног броја затвореника са обе стране, те стварања услова да папа Франсиско (Francisco) посети Колумбију, битнији резултати нису остварени. Након одбијених услова за примирје из 2016. године, а које је прихватио чак и ФАРК, ЕЛН је постала најмоћнија активна герилска група у Колумбији. Ни краткотрајни преговори 2021. године, као ни они иницирани након доласка на место председника Густава Петра (Gustavo Petro), првог левичарског председника у историји те земље, нису донели очекивани исход. Сходно томе, ЕЛН је наставила са својим акцијама, па је тако 2021. године у градићу Тибу у провинцији Сантандер убила двојицу младих војника. Североисточни део Колумбије уз границу са Венецуелом данас представља безбедносно најизазовније подручје у Колумбији, јер су управо ту сконцентрисане снаге ЕЛН. Бивши режим десничарског председника Ивана Дукеа (Iván Duque) оптуживао је својевремено председника суседне Венецуеле Николаса Мадуре (Nicolás Maduro) да логистички и финансијски помаже припаднике ЕЛН, као и да им омогућава да по потреби прелазе на венецуеланску територију. Поред тога, на мети оптужби да је савезник ЕЛН била је и Комунистичка партија Кубе (Demarest, 2020: 86). Уколико узмемо у обзир да ЕЛН данас контролише око 10% колумбијске територије (поред североисточног дела земље, контролише и простор јужне пацифичке обале), јасно је да без примирја са њом или њене потпуне неутрализације безбедносна ситуација у Колумбији никада неће бити стабилизована (Petrović, 2021: 200).

ПРЕГОВОРИ, ТОТАЛНО УНИШТЕЊЕ ИЛИ ТИХО ОДУМИРАЊЕ ГЕРИЛСКИХ ГРУПА - ШТА ЈЕ РЕШЕЊЕ?

Нема никакве сумње да је Колумбија и више него плодно тле за теоријско проучавање ефеката који проистичу из различитих стратегија за борбу против герилских група. На два студија случаја, ФАРК-а и ЕЛН, могли смо видети да је, упркос готово идентичној идеолошкој подлози коју деле, судбина ове две најмоћније герилске групе у Колумбији (али и шире) била потпуно различита. Са једне стране, упркос томе што је био убедљиво најснажнија герилска група и у људском и у материјалном и финансијском смислу, ФАРК је одлучио да 2016. године положи оружје, склопи примирје са владом у Боготи и прихвати да се трансформише у политичку партију. Са друге стране, ЕЛН је имала прилику да исто то учини, а она то, упркос обј-

ективно мањој снази у сваком погледу у односу на ФАРК, ипак није учинила. Поставља се сасвим оправдано питање - зашто је у првом случају процес преговарања био успешан, а у другом не? Друго питање, такође сасвим легитимно и релевантно, тиче се даље судбине ЕЛН у потпуно измењеном контексту, где она сада представља главну мету колумбијских војних и полицијских снага, али и делује у условима када Колумбија коначно има демократски изабрану левичарску власт.

Неколико је аргумената, сматрамо, који дају, бар делимично, одговор на прво постављено питање. Најпре треба истаћи да је ФАРК уживао далеко већу подршку међу Колумбијцима него што је то случај са ЕЛН и да је, као такав, рачунао на то да може израсти у респектабилну легализовану политичку партију. Друго, ФАРК је много више него ЕЛН радио на ширењу свог деловања и инфраструктуре по целој Колумбији. За разлику од ЕЛН, која никада није деловала на више од 10% колумбијске територије, ФАРК је у већој или мањој мери покривао целокупну територију ове латиноамеричке државе. Тако је деловање ФАРК-а било подељено на седам блокова, тј. команди (центар, југ, исток, запад, северозапад, карипски део и Магдалена медио), што је представљало важан предуслов за његову трансформацију у политичку партију на националном нивоу. Треће, очигледно је да је ЕЛН тактички препустила да ФАРК закључи примирје са колумбијском владом, како би се потом Колумбијцима који симпатишу левичарске герилске групе представила као њихов једини и аутентични представник који никада није издао оружану борбу и марксистичко-лењинистичке идеале. Са друге стране, ЕЛН је вероватно сматрала да ће уз себе придобити и припаднике ФАРК-а незадовољне закљученим примирјем, те на тај начин ојачати своје људске ресурсе. Четврто, било је то време када је још увек било незамисливо да ће левица у Колумбији икада успети да на демократским изборима, односно мирним путем, освоји власт, посебно јер је њу предводио садашњи председник Густаво Петро, некада и сам члан Покрета 19. април, те је ЕЛН рачунала да истинским колумбијским левичарима не преостаје ништа друго до да наставе са оружаном борбом, Пето, говоримо о времену када су притисци званичног Вашингтона на латиноамеричке државе поново јачали, посебно када је реч о онима са значајним левичарским потенцијалом. То је било посебно изражено након доласка на власт Доналда Трампа (Donald Trump), који је Колумбију означио као стратешки важног партнера и најзначајнију земљу НАТО савезника ван те војне групације. Шесто, руководство ФАРК-а је очигледно схватило да, дугорочно гледано, ни ФАРК ни било која друга левичарска герилска организација нема перспективу, с обзиром да је искуство осталих сродних организација деценијама уназад показало да пре или кас-

није дође до замора њихових чланова, осипања чланства, али и да понуде током преговора са владом постају све неповољније.

ЗАКЉУЧАК

Уопштено посматрано, Колумбија се у ширим међународним политичким, економским и безбедносним круговима сматра за једну од најнебезбеднијих земаља на свету. Разлози томе су неколики - од постојања већ поменутих левичарских герилских група, преко наркотрафика, па све до насиља на улицама генерисаног сиромаштва и бедом. Још откако је стекла своју независност од шпанске круне почетком 19. века, Колумбија је била увучена у спиралу насиља и грађанских ратова и, суштински гледано, никада није успела да достигне висок степен безбедности и политичке самосталности. То је посебно дошло до изражаја у другој половини 20. века, с обзиром да левица није успевала да путем избора освоји власт, те да је, са друге стране, десна политичка елита била итекако блиска са званичним Вашингтоном. Искуство је показало да герилска борба у Латинској Америци може дати позитивне резултате по марксистичко-лењинистичке снаге, попут успеха Кубанске револуције (1959) и Сандинистичке револуције (1979), те су тим путем већ 1960-их кренули и колумбијски герилци подељени у више колона, али са идентичним циљем - створити комунистичко, односно социјалистичко друштво. Током пуних шест деценија колумбијске левичарске гериле, односно њеног обрачуна са колумбијским властима, што *de facto* представља најдужи грађански рат у историји неке од латиноамеричких држава, ниједна од ових групација није успела да оствари тај циљ. Иза њих су остали мртви, рањени, протерани, отети, као и урушене државне институције и цивилно друштво препуно страха и напетости.

Не може се рећи да колумбијске владе нису чиниле максимално могуће напоре да земљи донесу дуго чекани мир и елементарну безбедност за своје грађане. Да није тако, не би готово све герилске левичарске групе у Колумбији данас биле прошлост, укључујући и ФАРК, највећу и најмоћнију од њих, али и веома утицајни Покрет 19. април. Данас у њој делују „свега” две герилске групе, ЕЛН и Народна ослободилачка војска, такође познатија под својом скраћеницом ЕПЛ, где је ова прва далеко моћнија и опаснија. Колумбија је до сада „привела к’ познатију права” све остале герилске левичарске групе на три начина - физичким уништењем, исцрпљивањем до те мере да се саме одлуче на сопствено гашење и закључивањем примирја. Каква је даља будућност Колумбије, у условима деловања преостале две герилске групе, пацификације

ФАРК-а и прве у историји левичарске владе, остаје да се види, али је једно сигурно - овој латиноамеричкој земљи још увек предстоји мноштво проблема и изазова на путу изградње стабилног и уређеног друштва у целини.

Rajko Petrović¹
Ivan Ribač²

COLOMBIA'S FIGHT AGAINST LEFT-WING GUERRILLAS: FROM THE PACIFICATION OF THE FARC TO THE FAILED NEGOTIATIONS WITH THE NATIONAL LIBERATION ARMY

Abstract

The subject of research in this paper is Colombia's multi-decade struggle against leftist, that is, Marxist-Leninist guerrilla groups, which represents one of the de facto longest civil wars of the 20th and 21st centuries. The aim of the research is to show how different official Bogota strategies for the fight against leftist guerrillas, from the open use of the state apparatus of force against them to peace negotiations, yielded different results in the short and long term, above all when it comes to stabilizing the overall security situation in the country. The results of the research show that the FARC, the most powerful left-wing guerrilla group in Colombia, agreed in 2016 to make peace with the government by transforming into a political party, that the second most powerful left-wing guerrilla group called the National Liberation Army did not agree to a truce and still operates on the ground, and that the other relevant left-wing guerrilla groups in Colombia ceased to exist over time due to a lack of human and material resources. The conclusion of the research indicates that the pacification of the FARC greatly contributed to the stabilization of security conditions in Colombia and the strengthening of democratic processes in it, but that the presence and activity of the National Liberation Army in it still represents a significant challenge to peace and stability. In the research, we used the historical method, the case study method, and the comparative analysis method.

Keywords: *Colombia, left, guerrilla, FARC, National Liberation Army.*

¹ Institute of European Studies, Belgrade, Serbia, rajko.petrovic@ies.rs

² Customs Administration of the Republic of Serbia, Belgrade, Serbia, ivandribac@gmail.com,

INTRODUCTION

Centuries ago, the territory of today's Colombia represented a field of conflict between different interests and ideas, and because of this, it was often not only politically unstable, but also unsafe for life and prone to a strong combination of politics and the political with violence. The arrival of the Spanish conquerors at the beginning of the 16th century, who founded the city of Santa Fe de Bogotá in the observed area, and then the New Kingdom of Granada as the forerunner of modern Colombia, brought violence against the native peoples they found and the imposition of a cruel system of exploitation based on racial criteria, that is, the so-called pigmentocracy. Sporadic uprisings of the natives, but also of the black population from Africa, who represented the slave labor force, were bloodily suppressed, where absolute authority was held by the Spanish crown in the secular sphere and the Roman Catholic Church in the spiritual sphere. At the beginning of the 19th century, the entire area of Latin America was engulfed by more serious rebellions led by creoles, that is, soldiers, social workers and priests who had European origins, but were born in the colonies, and which had an emancipatory character and a clear goal - independence from the Spanish crown. The population on the territory of today's Colombia also took that path, and first formed the United Provinces of New Granada in 1811, but within them there was a series of civil conflicts marked by a violent struggle for power between unitarians and federalists on the one hand and royalists and republicans on the other. That period of Colombian history was remembered under the name "Homeland of Fools" (*Patria Boba*), almost prophetically predicting violence and instability as a permanent feature of Colombian political and social life. The territory of today's Colombia was part of Greater Colombia in the period between 1821 and 1830, so that, after Ecuador and Venezuela withdrew from it, Colombia finally appeared independently on the international stage. The challenges for this young Latin American country, however, have just begun there, so the Great or Sovereignty War breaks out in 1860 between conservatives and liberals, and in 1899 the so-called The thousand-day war, again between liberals and conservatives. In the latter, about 100,000 Colombians lost their lives, and Colombia experienced a complete political and social collapse with the loss of Panama in 1903. During the first half of the 20th century, Colombia was lucky to avoid the destruction and death that two world wars brought with it, given that it did not formally or substantially participate in the First, while in the Second it declared war on Germany only in 1943, after the Germans sank three Colombian sailing ships, but even then the losses were minimal. On the other hand, in 1948, a civil war again broke out in Colombia itself, symptomatically called "Violence" (*La Violencia*), and it lasted for a full ten years, where the opposing parties were once again liberals

and conservatives. How much, unfortunately, this civil war truly justified its name is also shown by the fact that about 200,000 Colombians lost their lives in it, that is, about 2% of the then population of this country. That the combination of politics and violence will be the fate of Colombia in the second half of the 20th century was announced by the murder of the liberal presidential candidate Jorge Gaitán in 1948 (Petrović, 2023: 378-383).

THEORETICAL FRAMEWORK OF THE RESEARCH

In order to understand the activities of left-wing guerrilla groups in Colombia in the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century, i.e. the different relations that official Bogotá had with them, we will first look at the concept of guerrillas and guerrilla groups, and then at the specifics of Latin American guerrillas. The term guerrilla comes from the Spanish word "guerrilla" (small war), which came into use with Napoleon's conquest of the Iberian Peninsula at the beginning of the 19th century, after which the Spaniards resisted it in smaller groups that carried out sporadic attacks on the conqueror. This does not mean that guerrillas as such did not exist before, on the contrary, and as it is, it has only been designated by that term since then. Thus, examples of guerrilla warfare can be found in Ancient Greece, Macedonia, Rome, the First and Second Serbian Uprising, in Yugoslavia during the Second World War, during the Vietnam War, and the like (Milašinović and Putnik, 2007: 327-328). According to the definition, guerrilla is a form of armed resistance of the entire population or part of it in a certain territory in a situation in which it is not possible to conduct a more appropriate fight against an opponent who is superior in human and material terms, and this definition is not limited to the fight against the occupying power, but also against the ruling regime in their own country (Milašinović and Putnik, 2007: 328). It is important to point out that guerrilla warfare is recognized within the framework of international law of war, regardless of whether it is viewed as partisan warfare, a resistance movement or a struggle for self-determination. In Supplementary Protocol I from 1977, the term guerrilla was legalized in the sense that it was placed under the authority of international law of war (Milašinović and Putnik, 2007: 329-330). On the other hand, it is necessary to distinguish between guerrilla warfare and terrorism, although in both cases it is a form of political violence. What is particularly interesting here is that, unlike terrorism, which is always perceived as negative, guerrilla groups are in certain cases perceived as value-neutral and even positive, regardless of the fact that guerrillas, just like terrorists, use methods of violence and intimidation such as planting bombs in public

places, kidnappings and assassinations (Krstić, 2015: 520-521). Guerrillas are often described as political revolutionaries, freedom fighters, irreconcilable enemies of the authorities in their own countries, but not of their own people, from whom, in fact, they often have tacit or open support (Jasikovac, 2018: 318). Guerrilla, and especially that of the Latin American left-wing model, can be placed without any hesitation in the framework of left-wing extremism, which aims to violently overthrow the bourgeois state and create a new political reality based on the "dictatorship of the proletariat" (Ribać, 2023: 61). On the other hand, although it is faced with both guerilla and terrorist threats, modern Colombia cannot be classified in the category of the so-called terrorist states, that is, in the group of countries that use their own coercive apparatus for the sake of dealing with the internal enemies of the state regime (Stevanović, 2022: 117).

Latin American guerrilla groups appeared in the 50s and 60s of the 20th century, and a few decades later there were dozens of them. In a broader sense, traces of Latin American guerrillas can be found in Nicaragua in the 1920s, when Augusto Sandino opposed the ruling Somoza dynasty with armed means and methods typical of guerrilla warfare. During the 1930s, a similar example can be found in El Salvador, as a rebel left-wing group led by Farabundo Martí was formed against the right-wing militarist regime. In both cases, we are talking about revolutionaries who gathered around them an impoverished peasant and indigent population, that was a victim of exploitation by the ruling class, often in close connection with the army and the church. Over time, guerilla groups, especially those with a left-wing, i.e. Marxist-Leninist, ideological sign, are springing up all over Latin America. In Argentina it was the Montoneros, in Chile the Patriotic Front of Manuel Rodríguez, in Uruguay the National Liberation Movement - Tupamaros, in Paraguay the Paraguayan People's Army, in Bolivia Tupac Qatari guerrilla army, in Peru Sendero Luminoso, in Ecuador the Red Sun, in Venezuela the Armed Forces of National Liberation, in Costa Rica Family, in Nicaragua Sandinista Front for National Liberation, in Honduras National Liberation Movement - Sinchoneros, in Guatemala Insurgent Armed Forces, in Mexico Zapatista Army of National Liberation, in Puerto Rico People's Army of Boricua, in the Dominican Republic Revolutionary Movement June 14 etc.

There are several characteristics that are common to most Latin American guerrilla groups. First, the oldest Latin American guerilla groups should not be considered either terrorist or extremist in the political sense, given that they operated in the conditions of stripped-down dictatorships and military regimes in which there were no objective opportunities to compete for power in a peaceful and democratic way. Second, they are much more similar to African and Asian guerrilla groups than to European ones, given the existence of clear parallels in terms of the existence

of a neo-colonial context and pronounced foreign interference in internal affairs. Third, most Latin American guerrilla groups have an anti-neoliberal, anti-globalist and nationalist character in the ideological sense. Fourth, modern Latin American guerilla groups are far more armed and organized than the original ones, and far less dependent on help from an external factor such as the help from the USSR in the past. Fifth, the backbone of Latin American guerrilla groups, both in the past and today, was represented by the rural population. Sixth, in most cases Latin American guerrilla groups had serious revolutionary potential (Petrović, 2021: 192-194). Seventh, we can say with certainty that, unlike guerrilla or terrorist groups in some other parts of the world, Latin American guerrillas have not yet managed to significantly master the use of modern technologies, and especially not the conduct of "network war" which implies the use of information technologies for the sake of gaining an information advantage over the opponent (Kolev, 2018: 227).

THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF LEFTIST GUERRILLA GROUPS IN COLOMBIA

There is no doubt that Colombia proved to be a fertile ground for the emergence and development of a number of left-wing guerrilla groups. There are several main reasons why this type of resistance to state power has taken root to such an extent in this Latin American country. First, until 2022, Colombia was the only Latin American country in which the leftists never came to power, which fueled theses about various conspiracies and the impossibility of them winning elections peacefully and democratically. Secondly, Colombia is traditionally considered the biggest ally of the United States of America in South America, but also one of the most important partners of NATO outside of this military alliance, which additionally contributed to the strengthening of anti-American sentiments in wider left-wing Colombian circles. Third, as we have already pointed out, Colombia lost Panama in 1903, which represents one of the most significant generators of anti-imperialist sentiments among the Colombian leftists. Fourth, the economic and social situation in Colombia, despite its vast territory rich in natural resources, was never satisfactory, where millions of people were constantly in poverty and misery, which consequently and expectedly led to great popular discontent. In this research, we limited ourselves to the analysis of the origin and development of the two most important Colombian left-wing guerilla groups - the FARC and the National Liberation Army. The other Colombian left-wing guerrilla groups are certainly worth mentioning: the People's Liberation Army (*Ejército Popular de Liberación*), the April 19th Movement (*Movimiento 19 de Abril*), the Workers' Self-Defense Move-

ment (*Movimiento Autodefensa Obrera*), the Movement of the Revolutionary Left - Free Fatherland (*MIR - Patria Libre*), Workers' Revolutionary Party (*Partido Revolucionario de los Trabajadores*), Guevara Revolutionary Army (*Ejército Revolucionario Guevarista*), People's Revolutionary Army (*Ejército Revolucionario del Pueblo*), Socialist Current of Renewal (*Corriente de Renovación Socialista*), Movement of Jorge Elieser Gaitan (*Movimiento Jorge Eliecer Gaitán*), Armed Movement of Quintín Lama (*Movimiento Armado Quintín Lama*), Commando Ricardo Franco Frente Sur (*Comando Ricardo Franco Frente Sur*), Republican Army for the Independence of the Atlantic Coast (*Ejército Republicano Independentista de la Costa Atlántica*), National Local Coordination (*Coordinadora Nacional de Base*), Armed Rebel Movement (*Movimiento Armado Rebelde*), Movement Jaime Bateman Cayon (*Movimiento Jaime Bateman Cayon*), Movement for Revolutionary Unification - Marxist Leninists (*Movimiento de Unificación Revolucionaria - Marxista Leninista*), Movement for Liberation Action (*Movimiento de Acción Liberadora*) and Guerrilla Coordination Simón Bolívar (*Coordinadora Guerrillera Simón Bolívar*), but due to limitations regarding the scope of this work, we did not take them into consideration (Saumeth Cadavid, 2010: 2-8).

CASE STUDY - FARC

Revolutionary Armed Forces of Colombia - People's Army (*Fuerzas Armadas de Colombia - Ejército del Pueblo*), far better known under the abbreviation FARC-EP (FARC-EP) or just FARC³ represented one of the most significant not only Colombian, but also Latin American guerilla groups in general. It was founded back in 1964 and existed until 2016, when it signed a peace agreement with the government in Bogota, which will be discussed later. Ideologically, FARC was a Marxist-Leninist organization whose goal was to make Colombia a socialist state by armed means. The conditions in which the FARC was created were very favorable for the spread of revolutionary ideas and entering the guerrilla struggle, given that the right-wing authorities at that time banned the work of political parties. Also, at that time, dissatisfied peasants formed a series of so-called communist republics and it was the suppression of one of them in Maketalia that led to the formation of the FARC, headed by Pedro Antonio Marín. When it comes to the armed struggle with the Colombian government, the FARC used methods typical of guerrillas - attacks on state military and police forces, bombings, kidnappings, assassinations, and later using drug trafficking chains to finance their

³ Under this abbreviation, it is best known among our public, and we will use it in the rest of the text.

military and political actions. At the height of its power, this guerilla group had up to 20,000 well-armed and trained members, and even in its most difficult times, the FARC did not count below a few thousand. If you take a closer look at the weapons, ammunition, means of transport and other tools and weapons at its disposal, the FARC was, without any exaggeration, the most powerful and dangerous guerrilla formation in the entire Western Hemisphere for a long time. The Colombian government, as well as numerous international organizations, accused the FARC of a huge number of violations of human rights and freedoms, including the most severe and extensive ones such as the massacre of entire villages, the expulsion of the population, the torture of prisoners and the rape of women, even girls. Against the FARC were the regular military and police forces of Colombia, but also right-wing paramilitary formations and drug cartels that competed with the FARC for the market and distribution of drugs. The balance sheet of FARC's many years of activity is catastrophically destructive for the state and society: 215,000 dead civilians, almost 46,800 dead fighters on both sides, at least one million displaced persons, 70,000 missing persons, 37,000 kidnapped persons and 15,000 raped women (Petrović, 2021: 196-197). Some of the most famous military operations carried out by the FARC are: the 2002 El Dorado bombing of a government military facility that killed 29 people; the attack on the "El Nogal" club in the capital Bogota with 36 dead and more than 200 wounded; the assassination attempt on Colombian President Álvaro Uribe near the airport in Neiva in 2003, when 15 people died and 66 were wounded; the kidnapping of presidential candidate Ingrid Betancourt (Ingrid Betancourt) in 2002 (she was released only six years later); and there are also numerous massacres (over 240) such as those in Pavarando Grande, Tieralta, Behucales, Apartado, El Salado, Nariño and the canyon of the Ata River (Nubia Bello, 2013: 47-56).

For decades, various governments in Colombia have tried to crush and destroy the FARC in various ways, from large-scale military and police actions, through the actions of paramilitary formations, to infiltrating their agents among the guerrillas and declaring false ceasefires (like the one in the 1980s), but FARC continued to exist and to a greater or lesser extent threatened the normal functioning of the Colombian state and society. After two consecutive presidential terms of Alvaro Uribe (2002-2010) marked by a very aggressive policy towards the FARC with the aim of its complete neutralization, there followed an equally long reign of Juan Manuel Santos with a diametrically opposite approach to achieving the long-desired peace in Colombia. Despite the fact that during the Uribe administration, Santos was the Minister of Defense, and as such commanded a number of operations against the FARC, among which the killing of one of its commanders Raúl Reyes and the release of the already mentioned Ingrid Betancourt, after he

assumed the position of president of the state, he realized that the time had come for negotiations with the guerrillas. Despite the opposition of a significant part of the Colombian public, negotiations with the military and political leadership of the FARC began in 2012, which ended with the signing of a ceasefire with the Colombian government in 2016, for which President Santos was awarded the Nobel Peace Prize in the same year. With that agreement, FARC, led by Rodrigo Londoño, undertook to transform from a guerrilla group into a political organization that will fight for power in elections through peaceful and democratic means. Londoño, once a cardiologist by profession, should have been a candidate already in the presidential elections in 2018, which raised a lot of dust in the Colombian public, but he gave it up for health reasons. The newly formed political party won two mayoral seats in the local elections in 2019, but the problem was the fact that several smaller groups within the former FARC refused a truce and continued to operate deep inside Colombian territory. Although mistrust still reigns between the two former warring parties, the FARC has been practically disarmed for years and does not carry out any military operations, which speaks in favor of the fact that the truce, or rather the final peace, is largely in effect (Petrović, 2021: 197-198).

CASE STUDY - NATIONAL LIBERATION ARMY

The second most powerful left-wing guerrilla organization in Colombia over the past decades, and one of the two still active relevant groups of its kind, is the National Liberation Army (*Ejército de Liberación Nacional*), in the international public much better known by the abbreviation ELN which we will also continue to use. So, we are talking about another guerilla communist group that drew its ideological sources from the Marxist-Leninist theoretical paradigm, and in addition had a touch of Guevarism ideology (i.e. the theory and practice of urban guerilla warfare adapted to the Latin American climate) and liberation theology (with an emphasis on the Christian teaching of helping the poor sections of the population). The guerrilla group ELN was founded back in 1964 with the aim of creating a free communist society in Colombia through armed struggle. The ELN had against itself, just like the FARC, a state with a military and police apparatus, but also paramilitary right-wing formations. It is especially important to point out that the ELN was strongly against the interference of the United States of America in the internal affairs of Colombia, considering the "colossus from the north" as an empire that wants to colonize Colombia and oppress the Colombians, while sucking their precious natural resources. On the other hand, the State De-

partment did not take kindly to the ELN, which it declared a terrorist organization, just as the European Union, Canada and Peru did. However, ELN, despite the difficult internal and external political circumstances in which it operated, managed to find allies. First it was the FARC (with which it was in an informal alliance until 2016), then Cuba, China and the Soviet Union, and in recent decades it has been Venezuela. What the ELN has managed to do, but not the other Colombian left-wing guerrillas, is to attract a considerable number of priests to its ranks, and even to some of the highest positions, such as Manuel Pérez Martínez and Camilo Torres Restrepo (Petrović, 2021: 198-199).

Although far smaller than the FARC, the ELN, with its several thousand well-trained members, was able to seriously threaten the security of the state and its citizens. So far, the ELN has carried out dozens of bombings, as well as numerous assassinations and kidnappings, where its targets were politicians, policemen, soldiers, journalists, as well as civilians suspected of collaborating with the authorities in the fight against guerrillas. Members of the ELN themselves, who were found to have worked as government informants, that is, state security agents, would not have fared any better. It is enough to mention, for the sake of illustration, that in 1968 three prominent ELN officials were executed for their alleged collaboration with the Colombian authorities - Heliodoro Ochoa, Julio César Cortés and Víctor Medina Morón. Even the youngest were not spared, so in 1971, Jaime Arenas Reyes, one of the leaders of the Colombian students, was killed, just because he decided to break off relations with the ELN and support the dialogue with the government in Bogota. The ELN carried out the first large-scale armed attack in the city of Simakote in the province of Santander in 1964, and by the way, it was in that city that the famous "Manifiesto from Simakote" was proclaimed as the ideological and programmatic platform of the ELN. The extent to which the ELN was able to create problems for the ruling structures is shown by the fact that in 1970 it managed to completely occupy the town of Simitaru in the aforementioned province of Santander, which is considered a stronghold of these guerrillas, because it is strategically extremely important given that it is located near the border with neighboring Venezuela. Assassinations were also frequently used by members of the ELN, and the first of its kind, although unsuccessful, was carried out in 1971 in front of the Colombian Ministry of Defense, where the victim was a high-ranking Colombian officer, Álvaro Valencia Tovar, who fortunately survived. This failed assassination attempt was just one of the reasons why the Colombian government launched the extensive "Operation Anorí" in 1972, which resulted in the arrest of over 200 people who were in some way connected to the ELN. During the 1980s, the ELN managed to consolidate, primarily thanks to the serious leadership (but also populist) abilities of its leader

and former priest, Manuel Pérez Martínez. He managed to first reconcile the quarreling factions within the ELN, but also to organize several extensive raids on various European multinational companies on Colombian soil, which significantly strengthened the ELN's financial capacity. Thanks, among others, to the efforts of Pérez Martínez, during the 1980s the ELN formed an alliance with the FARC and other left-wing Colombian guerrilla groups, which resulted in fierce attacks on state military and police posts, such as the attack on the military base in El Bagre when 15 Colombian soldiers died. Even in the 1990s, the situation for the Colombian government was not any more favorable, so dozens of Colombians lost their lives in guerrilla attacks like those in Guican, Usme and Mutata. In the observed period, the ELN guerrilla group also managed to carry out several successful sabotages on state-owned oil facilities, which proved to be a very effective method of combat (Petrović, 2021: 199-200).

Álvaro Uribe, the already mentioned former president of Colombia, tried in the early 2000s to pacify the situation regarding the increasingly intense ELN attacks, but such an effort was unsuccessful. Strategically important facilities in the country, as well as military and police bases were under constant attack by the guerrillas, and the only mitigating circumstance was the fact that the ELN and FARC, from former allies, became fierce rivals who were fighting each other (Echandía Castilla, 2013). The Colombian government again, in the period between 2015 and 2017, initiated a series of negotiations on the conclusion of peace with the ELN, but apart from the exchange of a certain number of prisoners from both sides, and the creation of conditions for Pope Francisco to visit Colombia, no significant results were achieved. After rejecting the 2016 ceasefire terms, which were accepted even by the FARC, the ELN has become the most powerful active guerrilla group in Colombia. Neither the short-term negotiations in 2021, nor those initiated after the arrival of Gustavo Petro, the first left-wing president in the country's history, brought the expected outcome. Accordingly, the ELN continued with its actions, so in 2021, it killed two young soldiers in the small town of Tibu in the province of Santander. The northeastern part of Colombia along the border with Venezuela today represents the most security-challenging area in Colombia, because that is where the ELN forces are concentrated. The former regime of the right-wing president Iván Duque accused the former president of neighboring Venezuela, Nicolás Maduro, of logistically and financially helping members of the ELN, as well as enabling them to cross into Venezuelan territory if necessary. In addition, the Communist Party of Cuba was also the target of accusations that it was an ally of the ELN (Demarest, 2020: 86). If we consider that the ELN today controls about 10% of the Colombian territory (in addition to the northeastern part of the country, it also controls the area of the southern Pacific coast), it is

clear that without a truce with it or its complete neutralization, the security situation in Colombia will never be stabilized (Petrović, 2021: 200).

NEGOTIATIONS, TOTAL DESTRUCTION OR QUIET DEATH OF GUERRILLA GROUPS - WHAT IS THE SOLUTION?

There is no doubt that Colombia is more than fertile ground for the theoretical study of the effects arising from different strategies for fighting guerrilla groups. In two case studies, FARC and ELN, we could see that, despite the almost identical ideological background they share, the fate of these two most powerful guerrilla groups in Colombia (and beyond) was completely different. On the one hand, despite being by far the strongest guerrilla group in human, material and financial terms, FARC decided to lay down its arms in 2016, sign a truce with the government in Bogota and accept to transform itself into a political party. On the other hand, the ELN had the opportunity to do the same, and despite its objectively lower strength in every respect compared to the FARC, it did not do so. A completely justified question arises - why was the negotiation process successful in the first case, and not in the second? Another question, also quite legitimate and relevant, concerns the further fate of the ELN in a completely changed context where it is now the main target of the Colombian military and police forces, but also operates in conditions when Colombia finally has a democratically elected left-wing government.

We believe that there are several arguments that provide, at least partially, an answer to the first question. First of all, it should be pointed out that the FARC enjoyed far greater support among Colombians than the ELN and that, as such, it counted on being able to grow into a respectable legalized political party. Second, the FARC worked much harder than the ELN to expand its operations and infrastructure throughout Colombia. Unlike the ELN, which never operated on more than 10% of the Colombian territory, the FARC more or less covered the entire territory of this Latin American country. Thus, the activities of the FARC were divided into seven blocks, i.e. commands (center, south, east, west, northwest, Caribbean part and Magdalena medio), which was an important prerequisite for its transformation into a political party at the national level. Third, it is obvious that the ELN tactically left the FARC to conclude a truce with the Colombian government, in order to present themselves to Colombians who sympathize with leftist guerrilla groups as their only and authentic representative that has never betrayed the armed struggle and Marxist-Leninist ideals. On the other hand, the ELN probably believed that it would win over FARC members dissatisfied with the concluded truce, thus strengthening its human resources. Fourth, it was a time when it

was still unimaginable that the left in Colombia would ever manage to win power through democratic elections, i.e. peacefully, especially because it was led by the current president, Gustavo Petro, once a member of the April 19 Movement, and the ELN calculated that the true Colombian leftists had no choice but to continue the armed struggle. This was especially pronounced after the coming to power of Donald Trump, who marked Colombia as a strategically important partner and the most important country of NATO allies outside of that military group. Sixth, the leadership of the FARC has obviously realized that, in the long term, neither the FARC nor any other left-wing guerrilla organization has a perspective, given that the experience of other related organizations for decades has shown that sooner or later their members tire, the number of them drops, but also that the offers during the negotiations with the government are becoming more and more unfavorable.

CONCLUSION

Generally speaking, Colombia is considered one of the most unsafe countries in the world in wider international political, economic and security circles. There are several reasons for this - from the existence of the already mentioned left-wing guerilla groups, through drug trafficking, all the way to violence on the streets generated by poverty and misery. Ever since gaining its independence from the Spanish crown in the early 19th century, Colombia has been mired in a spiral of violence and civil wars and, fundamentally, has never been able to achieve a high degree of security and political independence. This was especially evident in the second half of the 20th century, given that the left failed to win power through elections, and that, on the other hand, the right-wing political elite was very close to official Washington. Experience has shown that guerilla struggle in Latin America can produce positive results for Marxist-Leninist forces, such as the success of the Cuban Revolution (1959) and the Sandinista Revolution (1979), and the Colombian guerillas, divided into several columns, took this path already in the 1960s with an identical goal - to create a communist or socialist society. During the full six decades of the Colombian leftist guerrillas, that is, their confrontation with the Colombian authorities, which de facto represents the longest civil war in the history of a Latin American country, none of these groups managed to achieve that goal. They left behind the dead, wounded, expelled, kidnapped and collapsed state institutions and civil society full of fear and tension.

It cannot be said that the Colombian governments did not make the maximum possible efforts to bring the country long-awaited peace and elementary se-

curity for its citizens. If it weren't for that, almost all left-wing guerilla groups in Colombia would not be a thing of the past today, including FARC, the largest and most powerful of them, but also the very influential April 19 Movement. Today, there are "only" two guerilla groups operating in it, the ELN and the People's Liberation Army, also better known by its abbreviation EPL, where the former is far more powerful and dangerous. Until now, Colombia "has brought to the law" all other left-wing guerilla groups in three ways - by physically destroying them, by exhausting them to the extent that they decide on their own shutdown, and by concluding a truce. What is the future of Colombia, in the conditions of the activity of the remaining two guerilla groups, the pacification of the FARC and the first left-wing government in history, remains to be seen, but one thing is certain - this Latin American country still faces many problems and challenges on the way to building a stable and orderly society as a whole.

REFERENCE LIST

Jasikovac, M. (2018). Specifičnosti gradskog gerilca - urbanog teroriste. *Vojno delo*, 5(2018), 318-333.

Petrović, R. (2023). *Politički sistemi zemalja Latinske Amerike*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića i Institut za evropske studije.

Ribać. I. (2023). *Političko nasilje radikalne levice u Jugoslaviji u periodu između dva svetska rata*. Doktorska disertacija. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka.

Demarest, G. (2020). The National Liberation Army (ELN), Early 2020. *Military Review*, 100(4), 86–98.

Echandía Castilla, C. (2013). *Auge y declive del Ejército de Liberación Nacional (ELN). Análisis de la evolución militar y territorial de cara a la negociación*. Bogotá: Fundación Ideas para la paz.

Kolev, D. (2018). Mrežni rat kao postmoderni oblik ugrožavanja bezbednosti. *Diplomatija i bezbednost*, 2(1): 217-238.

Krstić, M. (2015). Motivi terorističkog delovanja. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 14(4): 519-524.

Milašinović, R. i Putnik, N. (2007). Gerila kao specifičan vid društvenog konflikta. U M. Pavlović, T. Sahara i P. J. Marković (ur.), *Gerila na Balkanu*. (327-338). Beograd: Institut za savremenu istoriju.

Nubia Bello, M. (2013). *¡BASTA YA! Colombia: Memorias de guerra y dignidad*. Bogotá: Imprenta Nacional.

Petrović, R. (2021). Gerilske grupe kao trajna bezbednosna pretnja za latinoameričke zemlje. U N. Šekarić i V. Trapara (ur.), *Regionalna bezbednost: pristupi, elementi, dinamika*. (187–216). Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.

Saumeth Cadavid, E. (2010). *Historia de la guerrilla en Colombia*. Juiz de Fora: Universidade Federal de Juiz de Fora.

Stevanović, N. (2022). Državno sponzorisani terorizam kao instrument geopolitike regionalnih sila. *Diplomatija i bezbednost*, 5(1): 115-132.